

Становлення абсолютизму у Франції

ЄВРОПА в XVI ст.

© ЗАТ "Інститут передових технологій", 2005 р.
© О.В. Барпадин, 2005 р.

Карл V

Становлення абсолютної монархії у Франції

Наприкінці XV ст. завершилося територіальне об'єднання французьких земель.

Франція стала найбільшою європейською державою.

Утвердження французького абсолютизму пов'язане з правлінням **Франциска I**

(1515-1547). Король мав необмежену владу. Головним органом державного управління стала Королівська рада з кількох осіб, наближених до короля.

Генеральні штати за роки правління Франциска I не збиралися жодного разу, що було яскравим свідченням посилення його влади. Усі королівські укази завершувалися висловом: «Бо така наша

- Під час одного з засідань **Паризького парламенту** (найвищого органу, який розглядав судові справи) його голова проголосив, звертаючись до Франциска І: *“Ви стоїте вище від законів, закони та ордонанси не можуть Вас примушувати, і взагалі немає ніякої влади, яка могла би Вас до чогось змусити”*.

Люксембургський палац, збудований в 1615-31 рр. В ньому засідає Сенат (верхня палата парламенту Франції)

Найбільш впливовою частиною населення Франції на початку XVI ст. було дворянство.

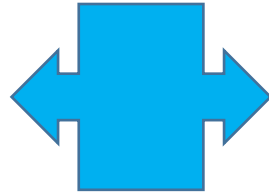
роди старої знаті - Гізи, Бурбони,

які ще зберігали великий вплив

Не сплачували
податки !!!!

дворянство

Старе
отримали титул
дворянина в спадок

Нове
могли купити титул
дворянина або через
королівську милість

«дворянство
шпаги»

«дворянство
мантії»

Із розвитком підприємництва й торгівлі у Франції формувалася буржуазія. Вона відігравала значну роль у розвитку економіки, позичала гроші збіднілому «дворянству шпаги», але залишалася політично безправною.

Однак чим більше зростала могутність буржуазії, тим більше вона шукала можливостей впливати на державне життя. Проте порівняно з Англією формування ринкових відносин у Франції відбувалося набагато повільніше.

Реформація у Франції

У 20ті рр. XVI ст. у Франції почали поширюватися реформаційні настрої.

У Південній Франції з'явилося чимало прихильників кальвіністського вчення, яких називали гугенотами. Проте більшість французів кальвінізм не підтримала. Населення півночі країни, у тому числі Парижа, залишалося прихильниками католицизму.

В середині 1530-х рр. почали переслідувати протестантів. У 1535 р. було заарештовано 300 протестантів і 35 засуджено до спалення. Із 1540 р. в країні розгорнула діяльність інквізиція. Новий король Генріх II у перший рік свого правління створив для боротьби проти кальвіністів спеціальну «Вогняну палату», яка за перші три роки діяльності ухвалила 500 звинувачувальних вироків

Лефевр д'Етаплъ
(1450(1455)— 1536(1539))

ІТАЛІЙСЬКІ ВІЙНИ (1494—1559 РР.)

Наприкінці XV ст. Франція почала тривалі війни за завоювання Італії, які тривали 65 років.

- © Привід: спадкові права французького короля Карла VIII на деякі італійські землі.

Причини й початок громадянських війн

- У 50—60-х рр. XVI ст. Франція зазнавала тяжкої кризи.
- Розрахунки французьких дворян на воєнну здобич, нові землі та посади внаслідок Італійських війн не виправдалися.
- До того ж «революція цін» призвела до різкого зменшення їхніх прибутків
- Реформаційні ідеали приваблювали дворянство насамперед можливістю захопити церковні землі.
- Водночас ті, хто залишався вірними королю й католицькій церкві, розраховували отримати у винагороду за свою вірність володіння супро-тивників.
- Загострення релігійної боротьби між католиками й кальвіністами

гугенотські (релігійні), або громадянські війни

Католик
и

Герцог
Гіз

(1562—1598 рр.)

Гугенот
и

Родина
Бурбонів

У 1565 році Гізи уклали союз з Іспанією, спрямований проти гугенотів. Від іспанського короля Філіпа II католики головним чином отримували кошти.

назва з XVI століття французьких протестантів. Цей термін часто використовується для опису членів Реформатської Церкви Франції до початку 19-го століття.

У 1556 р. дружина Генріха II, королева Катерина Медічі, запросила до Парижа автора книжки пророцтв Мішеля **Нострадамуса** (1503-1566). Подейкували, ніби в одній зі строф автор пророкує смерть її чоловіку:

Лев молодий старого подолає

В двобою сам на сам на бойовиську

І очі в золотій клітині повиймає, —

Дві рани у одній, і смерть жорстока
близько.

Під час зустрічі Нострадамус сказав Катерині Медічі тільки те, що в

Катерина Медічі

Портрет Нострадамуса, написаний його сином

- ❖ Дії Генріха II спричинили *поділ країни за релігійним принципом*.
- ❖ Прихильники католицизму групувалися навколо сім'ї лотарингських герцогів Гізів, а гугеноти - навколо Бурбонських, яким належало князівство **Наварра**.

Розташування князівства
Наварра стосовно Іспанії

- ❖ Католиків підтримувала **Іспанія**, гугенотів - **Англія**, **німецькі князі** і **швейцарці**.
- ❖ Дії обох угруповань спричинили війну.

Франциск II

Після смерті Генріха II релігійні суперечності почали загрожувати мирному розвитку країни. Через те що новий король Франциск II (1559-1560) майже не займався державними справами, при дворі посилився вплив герцогів Гізів, які були родичами дружини короля, Марії Стюарт. Вони були ревними католиками й претендували на французький трон. Під їхнім впливом Франциск II посилював боротьбу на

Після смерті Франциска II трон успадкував десятирічний Карл IX (1560-1574), однак реальна влада зосередилася в руках його матері Катерини Медічі, яка зуміла налагодити стосунки з Бурбонами. Щоб перешкодити примиренню з гугенотами, герцоги Гізи почали вдаватися до різних провокацій.

**Адмірал Гаспар де
Коліньї**

Приводом до війни стало вбивство гугенотів у містечку Вассі.

Герцог Гіз 1березня1562р., проїжджаючи зі своїм загоном через нього, напав на гугенотів, які зібралися відправляти богослужіння. Було вбито 23 особи та майже 200 поранено. Католицький Париж зустрів Гіза як героя. Францію охопило полум'я війни.

Упродовж 1562-1570 рр. обидва угруповання намагалися захопити короля й правити від його імені. Католики мали підтримку на півночі Франції і в Парижі. Суттєву допомогу їм надавала Іспанія. Надійною опорою гугенотів був південь Франції. їх підтримувала Англія. Військові дії між гугенотами й католиками проводилися з перемінним успіхом.

Герцог
Гіз

Різанина у Вассі

Нарешті в **1570** р. в Сен-Жермені між королем і гугенотами було укладено договір (едикт) про мир. У цей час гугенотів очолювали син Антуана Бурбона — наваррський король Генріх — та адмірал Гаспар де Коліньї, а католиків — Гізи. Згідно з договором, гугеноти отримали свободу віросповідання й право обіймати державні посади нарівні з католиками; кальвіністське богослужіння дозволялося. Гугенотам віддали у володіння чотири фортеці. Та гугеноти недовго святкували перемогу.

Маргарита
Валуа(Королева
Марго)

ВАРФОЛОМІВСЬКА НІЧ

- ◎ Уночі 24 серпня 1572 року перед днем Святого Варфоломея за сигналом колокола католицькі загони вчинили різанину гугенотам, які прибули святкувати весілля Генріха. Схожі розправи чинились по всій Франції. Всього було знищено 30 тисяч гугенотів і було вбито Коліньї.

*Сцена в спальні Маргарити де
Валуа у Варфоломіївську ніч*

Після Варфоломійської ночі війна відновилася. На півдні Франції гугеноти **1576** року утворили свою державу – **Конфедерацію**, з окремими органами управління, податками і військом. Її очолив Генріх Наваррський. Королем Франції після смерті Карла **IX** став Генріх **III** (**1574—1589** рр.) Відсутність у короля нащадків перетворювала Генріха Наваррського у найвірогіднішого кандидата на престол.

Генріх
III

Вій на трьох Генріхів:

Генріх Гіз
Наваррський

Генріх III

Генріх

- Можливість появи короля-гугенота спонукала католиків до активних дій. У 1585 р. було створено Лігу — федерацію католицьких міст, на чолі якої став *Генріх Гіз*.
- Країна розкололася на дві частини: гугенотський південь і католицьку північ. Обидві частини вели боротьбу між собою й водночас виступали проти короля.

Демонстрація
Католицької ліги
в Парижі

- ◎ Генріх Гіз вимагав від короля позбавити Генріха Наваррського права на наступництво престолу. Король у відповідь оголосив про розпуск Ліги і викликав до Парижа війська.
- ◎ Гіз підняв народ Парижа на боротьбу проти короля. Повстанці успішно протидіяли військам.

- Король Генріх III запанікував і після вбивства Генріха Гіза втік з оточеного Парижа шукати допомоги у Генріха Наваррського.
- Король уклав союз із гугенотами і з їхньою допомогою здобув Париж. Але невдовзі Генріха III вбив фанатик-лігіст, який сховав отруєний ніж під чернечою рясою.

- ◎ Налякані анархією в країні після смерті короля дворянство та буржуазія погоджувалися визнати королем Генріха Наваррського, але вимагали від нього перейти в католицизм.
- ◎ Генріх відповів на це словами, що відразу стали крилатими: “Париж вартий меси!” (меса — католицька церковна відправа) і погодився стати католиком.

- ◎ У **1594 р.** Генріх Наваррський став королем Генріхом IV (1594–1610 рр.) і, не зустрівши жодного опору, прибув до Парижа.
- ◎ Саме за ініціативи короля *гугенотські війни завершилися ухваленням 1598 року Нантського едикту.*

*Нантський
замок*

◎ Умови едикту:

1. *Католицизм визнавався панівною релігією.*
2. Гугеноти отримали дозвіл *вільно* сповідувати свою віру та *утворювати релігійні громади* в усіх містах, окрім Парижа.
3. Гугеноти могли обіймати *будь-які державні посади.*
4. Гугеноти зберігали на півдні *200 фортець із гарнізонами та 25-тисячну армію.*

ПРАВЛІННЯ ГЕНРІХА IV

Генріх IV — “добрий король”

Діяльність:

- *Відновив* господарство країни.
- *Ввів* нагляд за збиранням податків, після чого державні урядовці повернули до скарбниці “забуті” 3 600 000 ліврів.
- Податки з населення було впорядковано і *зменшено*.
- *Захищав* селян від сваволі панів.
- *Обмежив* ввезення до країни товарів з-за кордону (потекціонізм).

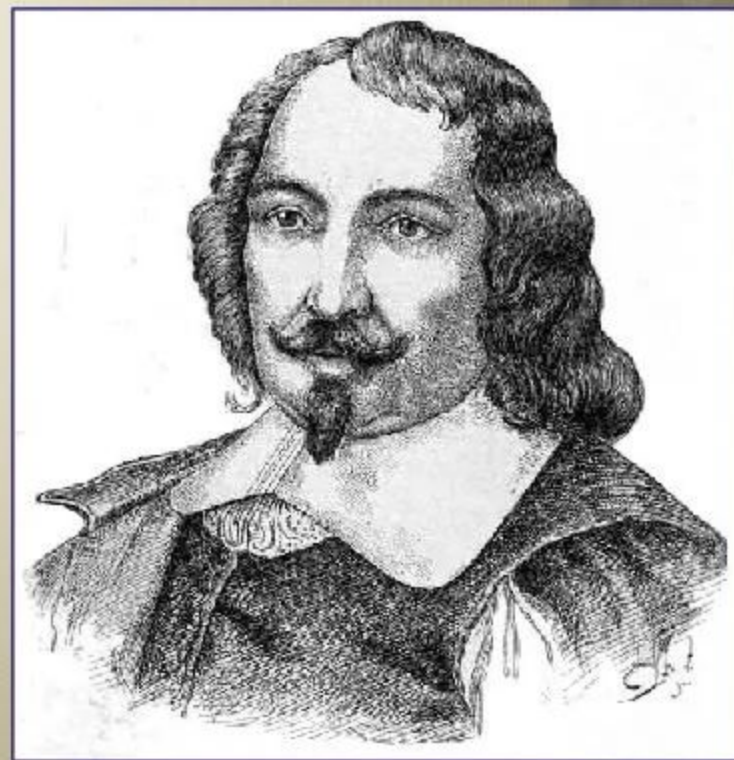

Статуя Генріху
IV в Парижі

“Найкращий спосіб позбутися ворога – це зробити його другом”

- **Відкрив** Східноіндійську торговельну кампанію.
- У 1604 р. за підтримки Генріха IV **розпочалася** колонізація французами Канади – експедиція Шамплена створила тут першу колонію.

Samuel de Champlain — французький мандрівник і гідрограф, який в 1601 році отримав титул “королівського географа”, засновник і губернатор перших французьких поселень в Канаді (Квебек). В 1633 році був назначений губернатором Нової Франції — майбутньої Канади.

Самюель де
Шамплен

“Добробут у Франції настане тоді, коли в кожного селянина в неділю у горщику варитиметься курка”

14 травня
1610 року
Генріх IV
Наваррський
був убитий
католицьким
фанатиком
Франсуа
Равальяком.

Царевбивця —
Франсуа Равальяк

Наведення порядку у збиранні податків та здійснення заходів, спрямованих на відбудову і розвиток економіки, були насамперед пов'язані з діяльністю першого міністра короля Сюллі (1560—1651).

Вважав:

- ☎ Що відновити економіку Франції можна лише сприянням розвитку сільського господарства;
- ☎ Що розвиток сільського господарства почнеться лише після зменшення тягара податків, сплачуваних французькими селянами.

“Рільництво – це справжні копальні і перуанські скарби Франції”

*Максиміліян де Бетюн,
барон Роні, герцог Сюллі*

Людовик XIII Справедливий (1610–1643 рр.)

Людовик XIII був найстаршою законною дитиною короля Генріха IV Великого — першого короля з династії Бурбонів та Марії Медічі.

Став королем у 1610 році у віці восьми з половиною років, після вбивства Генріха IV Равальяком

У 1624 році король призначив Рішельє першим міністром. Той, який пізніше став кардиналом, зосередив у своїх руках всі важелі управління королівством. Діючи задля об'єднання держави та зміцнення влади короля, він відібрав у 1628 році в гугенотів їхній останній форпост — Ла-Рошель.

У 1629 р. Ришельє видав "Едикт милості". За гугенотами залишалась свобода віросповідання, але воєнні і політичні привілеї були ліквідовані.

"Політичному заповіті" Рішельє визначив мету: I – велич короля, II – могутність держави.

Кардинал
Рішельє

Людо́вик **XIV** — французький король, який правив Францією з **1643** по **1715** роки. відомий також як **«король-дитя»**, а потім — **«король-сонце»**.

дотримуючись кредо: «Держава — це я».

Формування абсолютної монархії було завершено!!

Після смерті Мазаріні Людовік заявив, що не збирається призначати нового першого міністра та управлятиме сам.

Своєю діяльністю король довів, що він є правителем, гідним могутньої європейської держави. Новим міністром фінансів було призначено **Жана-Батиста Кольбера** (1619—1683). Саме з його діяльністю пов'язані успіхи в економіці за роки правління Людовіка XIV.

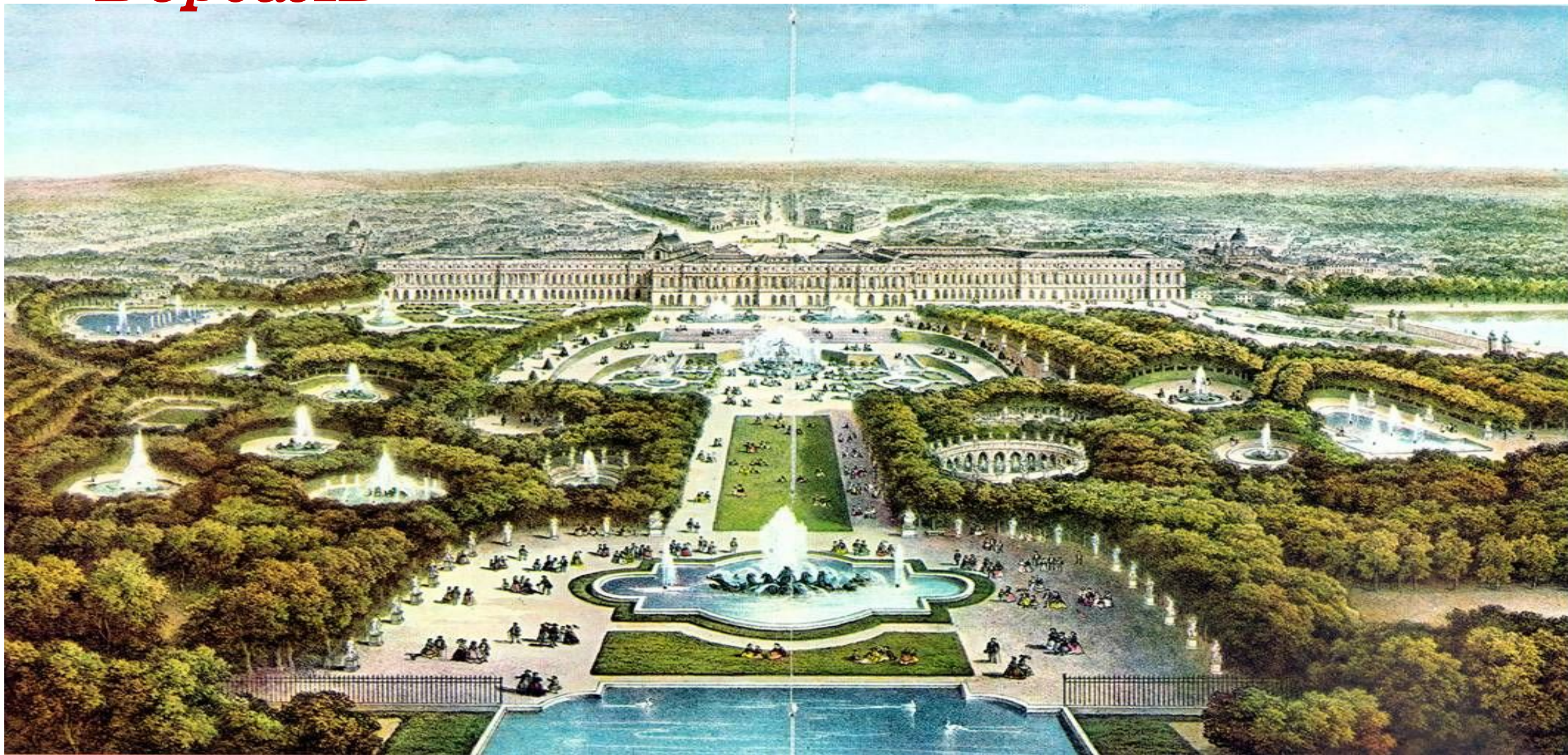
**Для себе Людовік XIV
наказав побудувати
розкішну резиденцію за 18
км від Парижа, у Версалі.
Королівський палац,
оточений парками й
майданами, мав нагадувати
всім і кожному про велич
його володаря. Навіть
статую античного бога
Юпітера було виліплено з
обличчям Людовіка XIV**

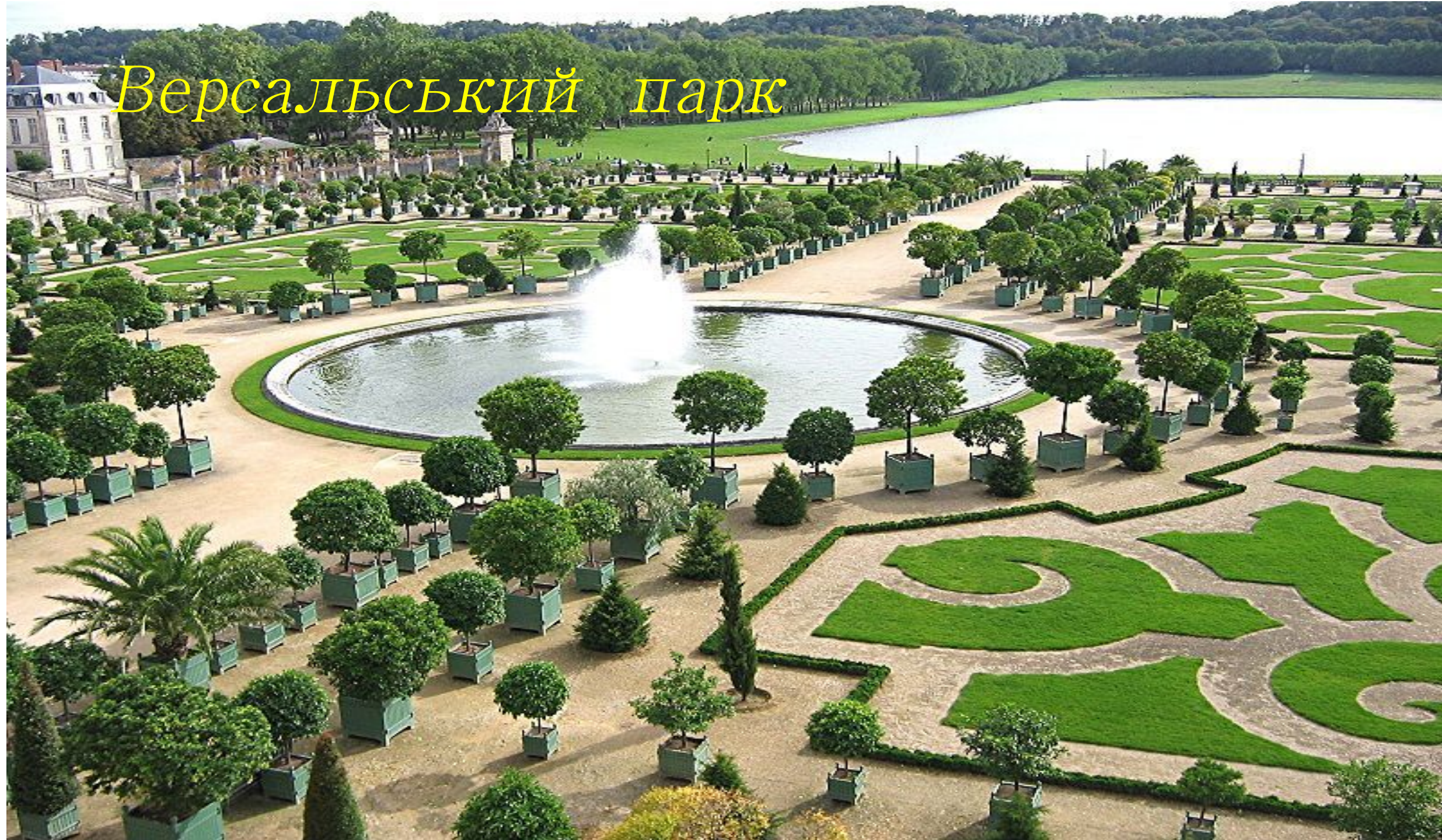

Королівський палац. Версаль

Версаль

Версальський парк

Дзеркальна зала Версалю

Дзеркальна зала Версалю

Також був створений численний королівський двір. Щоб залучити до нього аристократію, він зацікавлював її синекуратами (від латин. *sine cura* — «без турбот») — посадами при дворі, які високо оплачувалися. Оскільки абсолютний монарх вважав себе володарем усієї країни, то він не обмежував себе у витратах, які важким тягарем лягали на тих, хто сплачував податки.

Наступником Людовіка XIV став його правнук Людовік XV (1715—1774 рр.). Він посів трон у п'ять років, і тривалий час країною правили його міністри.

Людовік XV виявився вкрай нерозсудливим правителем. Він віддавав перевагу розвагам, а не кропіткій державній праці, що вивела б Францію з кризи, у яку вона втягувалася. Неодноразово Людовік XV заявляв: «На наш вік вистачить», «Після нас хоч потоп».
Для покриття своїх витрат король щедро торгував державними посадами. Він нічого не робив для покращення становища в країні.